

Motion till riksdagen 2016/17:3387

av **Anna Kinberg Batra m.fl. (M)**

Plan för ett starkare Sverige – kraftfulla åtgärder mot terrorism

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kraftfulla polisiära insatser för att motverka parallella samhällen och otrygghet i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samordning och effektivisering av samhällets insatser för att bryta det utanförskap och den utsatthet som återfinns i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta fram en konkret handlingsplan för det förebyggande arbetet mot radikaliserings och terrorism och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av samverkan och informationsutbyte mellan olika myndigheter för att bättre kunna identifiera riskpersoner och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riktlinjer för att hantera återvändare ska upprättas där lagföring ska komma i främsta rummet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta etableringen av avhopparverksamheter för avhoppare och andra individer som vill lämna sina kopplingar till terroristorganisationer och våldsbejakande extremistgrupper och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nationella insatsstyrkan ska ha tillräcklig operativ förmåga och kunna agera i samband med terroristangrepp på flera geografiska platser samtidigt och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kapaciteten och behovet av att i Sverige kunna utreda terroristbrott och krigsbrott som begåtts utomlands och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till strukturerad och bred samverkan mellan myndigheter – som

- Säkerhetspolisen, Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Finansinspektionen och Bolagsverket – och bank- och finanssektorn samt andra branscher och branschföreträdare i syfte att kunna upptäcka och ta initiativ mot finansiering av terrorism och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras möjligt att erhålla underrättelseinformation från signalspaning även när förundersökning har inletts och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling samt redan känd kommande och förväntad teknikutveckling och vid behov återkomma med förslag till lagändringar och eventuell ny lagstiftning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av Säkerhetspolisens behov av nya verktyg för att upptäcka och utreda terroristbrott, utöver hemlig dataavläsning som är under utredning, och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en utredning om hur beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation på ett rättssäkert sätt ska kunna kopplas till en person i stället för – som i dag – ett telefonnummer eller en annan adress och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillskapa en strategi för att hantera problemen med cyberkriminalitet – som också kan kopplas till terroristorganisationer – och hur terroristorganisationers användning och propagandaspridning på internet och sociala medier ska motverkas och hanteras och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ställa krav på att Post- och telestyrelsen tillser att alla operatörer fullt ut uppfyller sina skyldigheter avseende datalagring och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till att arbetet med att skapa en digital standard för trafikdata återupptas och se till att detta arbete leder till avsett resultat och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör ta initiativ till ytterligare kriminalisering av medverkan i stödfunktioner för en terroristorganisation – såsom materiellvård, transport och underhåll eller matlagning – som bidrar till organisationens förmåga att delta i en väpnad konflikt eller att begå allvarliga brott och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att i svenska pass skriva in förbud mot att besöka vissa länder i syfte att förhindra deltagande i terroristaktiviteter och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att återkalla uppehållstillstånd i vissa situationer och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att helhetsperspektiv samt kraftfulla åtgärder för bekämpande och motverkande av terrorism ska vara fokus för Sveriges internationella arbete inom detta område och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bidra till kapacitetsutbyggnad av rättsliga funktioner i andra länder, inte minst för att kunna säkra bevisning avseende terroristbrott och krigsförbrytelser, och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör bidra till att världens länder på ett bättre och mer effektivt sätt driver på genomförandet och implementeringen i nationell lagstiftning av säkerhetsrådets resolutioner och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör bidra till att – i de länder där störst behov föreligger – utveckla de nationella rättssystemen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör bidra till att utveckla samarbetet inom Europeiska unionen för att effektivare kunna bekämpa terrorism och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka den svenska militära insatsen mot global terrorism och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i ökad utsträckning använda det svenska biståndet för att stärka stater i sönderfall som är i farozonen för att bli baser åt terrorister, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Bakgrund

I Moderaternas plan för ett starkare Sverige ökar tryggheten för alla. Sverige ska ha en trygghet att lita på. Det kräver att kraftfulla åtgärder mot terrorism vidtas. Terrorism är ett allvarligt och på många sätt växande problem i hela världen. Vissa länder är mer utsatta än andra. Ser man till utvecklingen av terrorismen och den statistik som finns tillgänglig i Global Terrorism Database (GTD), där i storleksordningen 140 000 terrordåd finns registrerade, kan man konstatera att det totala antalet dödsfall till följd av terrorism ökade med 80 procent mellan 2013 och 2014.

Terrorismen är fortfarande starkt koncentrerad till fem av världens länder; Afghanistan, Irak, Nigeria, Pakistan och Syrien. Så många som 78 procent av de avlidna i terroristattentat förlorade livet i dessa länder.

Samtidigt har vi sett de senare åren hur länder i Europa utsatts för flera uppmärksammade attacker. Bland de länder som utsatts finns exempelvis Frankrike, Belgien och Tyskland. En relativt sett mycket liten del av alla dödsfall på grund av terrorism har dock inträffat i det som kan kallas västvärlden. Under de senaste 15 åren har endast 0,5 procent av alla dödsfall (bortsett från 11 september 2001) inträffat i västvärlden. Samtidigt har Isil/Daish pekat ut Australien, de europeiska länderna, Kanada och USA som måltavlor för attacker.

Sammanfattningsvis kan sägas att terrorismen i världen har ökat i intensitet och spridning. Förståelse för de underliggande faktorerna för terrorism är en förutsättning för att kunna skapa effektiva strategier för att kunna bekämpa den.

Utländska terroriststridande

Flödet av utländska terroriststridande som har begett sig till Irak och Syrien har fortsatt att öka även om ökningstakten har avtagit. Aktuella beräkningar påvisar att sedan 2001 har mer än 30 000 utländska terroriststridande från mer än 100 olika länder begett sig till Irak och Syrien.

Vissa bedömningar uppskattar att över 7 000 nya utländska terroriststridande kom till Irak och Syrien under den första hälften av 2015. Attraktionskraften hos Isil/Daish är fortfarande stark hos många individer. Från FN:s sida har man gjort bedömningen att attraktionen att resa som utländsk terroriststridande skulle minska om Isil/Daish inte längre kan kontrollera något geografiskt område. Detta är ett viktigt skäl till varför Isil/Daish måste bekämpas med militära medel.

I dag är situationen sådan att Isil/Daish inte har något större intresse av tillresta utländska terroriststridande som saknar militär kompetens eller någon annan specifik efterfrågad kompetens. Personer som sympatiserar med Isil/Daish har därför uppmanats att i stället agera på egen hand i sina hemländer eller i andra länder.

21 procent av alla utländska terroriststridande kommer från europeiska länder medan 50 procent av dem kommer från grannländer i Mellanöstern och Nordafrika.

Flyktingströmmar

Tio av de elva länder med mer än 500 avlidna på grund av terrorism hade också de högsta nivåerna av flyktingar och internflyktingar (internally displaced people, IDP). Ser man till konflikten i Syrien kan man konstatera att den har föranlett att 4 miljoner människor har flytt över landets gräns, men att det samtidigt finns 7 miljoner internflyktingar i Syrien.

Kostnader

Kostnaderna förorsakade av terrorismen har ökat dramatiskt. Uppskattningar har visat att den ekonomiska kostnaden för terrorism nådde sin dittills högsta nivå 2014 efter en ökning om 61 procent från närmast föregående år och en tiofaldig ökning räknat från år 2000. Beloppet för 2014 hamnade på 52,9 miljarder USD.

Utanförskapsområden och radikaliseringsområden

Sverige har liksom andra länder i västvärlden socioekonomiskt svaga områden som är utsatta för allvarlig brottslighet. Polisen har klassificerat dessa som särskilt utsatta områden, riskområden och utsatta områden där det finns en förhöjd risk för att individer och grupper av individer radikaliserar. Låg polisiär närvaro och hög brottslighet i sådana områden leder till att laglydiga människor tappar tilltron till rättsväsendet. Allmänt sett är sådan utsatthet och upplevd rättslöshet starka underliggande drivkrafter för radikaliseringsområden och terrorism.

Polisens kontaktskapande arbete bör riktas mot laglydiga människor som bor i sådana områden för att öka förtroendet för polisen och för att mobilisera så att det offentliga rummet kan återtas och domineras av dem.

En delvis ny trend som anställda inom Polismyndigheten har informerat om och som tidigare inte har varit särskilt framträdande i Sverige är ett ökat politiskt intresse hos yngre kriminella personer som bor och verkar i vissa utanförskapsområden. Detta har kommit till uttryck genom åsikter om politiska förhållanden i Mellanöstern och i övrigt mer eller mindre bestämda åsikter i vissa politiska och religiösa frågor.

De individer som ägnar sig åt brottslig verksamhet i sådana områden ska utan undantag – när förutsättningar för det föreligger – gripas och lagföras för all uppdagad brottslighet. Polisen måste kunna upprätthålla allmän ordning och säkerhet överallt.

För att förebygga radikaliserings och motverka uppkomsten av terrorism krävs kraftfulla polisiära insatser för att motverka parallella samhällen och otrygghet i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet och utsatta områden.

I sådana områden krävs det insatser inte bara från polisen. Även andra samhällsfunktioner ska kunna utföra såväl akuta insatser som långsiktigt arbete. Det handlar såväl om ambulans och räddningstjänst som kommuner i vidare mening och andra statliga myndigheter samt andra aktörer som på olika sätt kan bidra till att vända utvecklingen.

För att långsiktigt åstadkomma förändringar i sådana områden krävs det samordning och effektivisering av samhällets insatser för att bryta det utanförskap och den utsatthet som finns i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet.

En handlingsplan för det förebyggande arbetet

Vi anser att regeringen ska ta fram en konkret handlingsplan för det förebyggande arbetet mot radikaliserings och terrorism. För att långsiktigt kunna bekämpa terrorism och radikaliserings måste problemet angripas från flera olika håll. Det förebyggande arbetet är betydelsefullt och samhällsinsatser som kan bryta oönskad utveckling minskar senare problem.

Det är positivt att regeringen för omkring ett år sedan tog fram en uppdaterad strategi mot terrorism. Efter det att alliansregeringen lade fram en strategi mot terrorism 2012 hade mycket hänt. Samhällsutvecklingen och det ökade hotet i vår omvärld gjorde att en uppdatering var nödvändig och angelägen.

Strategins syfte är att ge en samlad bild av det arbete som behövs, men den anger också regeringens syn på olika insatser. Regeringens strategi fokuserar på det förebyggande arbetet, men redovisar få konkreta åtgärder som effektivt kan bekämpa terrorism och motverka radikaliserings. Vi vill peka på betydelsen av konkreta åtgärder både förebyggande och repressiva. Vi vill särskilt understryka att brottsbekämpande myndigheters förmåga och kapacitet att förhindra terrorbrott behöver utvecklas vilket i sin tur leder till ett behov av skarpa lagstiftningsförslag. Den 10 december 2015 träffades en överenskommelse kring åtgärder mot terrorism mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna som i någon utsträckning har lett arbetet framåt.

Regeringen framhåller betydelsen av förebyggande arbete och anger att ett särskilt fokus ligger på området ”Förebygga”. Trots detta saknar strategin allt annat än

hänvisningar till sådant som kan sägas vara traditionella brottsförebyggande insatser – främst inriktade mot ungdomar – och som egentligen inte har någon bäring på de specifika utmaningar som finns för att kunna förebygga och motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism.

Det förebyggande arbetet bör ske på bred front och omfatta ett antal olika åtgärder. Allmänt sett behöver kunskapen öka i samhället – och framförallt hos offentliga aktörer – om vad som kan utlösa processer som leder till radikaliserings.

Uppbyggandet av kunskap bör ta sikte på hur radikaliserings kan upptäckas på ett tidigt stadium. Sådana kunskaper är särskilt värdefulla för dem som arbetar i skolan, hos kommunala myndigheter och hos andra aktörer som kommer i kontakt med ungdomar i miljöer där radikaliserings kan förekomma. På ett allmänt plan är det också betydelsefullt att motverka faktorer som skapar en känsla av utanförskap.

Det förebyggande arbetet bör konkretiseras genom att olika typer av insatser identifieras och att det utarbetas en handlingsplan för hur det förebyggande arbetet ska bedrivas där det också framgår vem som har ansvar för vad. I överenskommelsen kring åtgärder om terrorism återfinns följande under rubriken ”Tydliggör kommunernas ansvar”: ”Genom samtalen nåddes enighet kring att kommunerna har ett ansvar för ett strukturerat och konkret arbete med att förebygga radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande grupper. Det är viktigt att det lokala och centrala ansvaret samspelar vad gäller återvändare. Regeringen ska överväga vilka åtgärder som kan vidtas om det finns kommuner som inte lever upp till sitt ansvar. Det civila samhällets roll i arbetet mot våldsbejakande extremism kan inte nog understrykas.” Vi menar att det finns anledning att konkretisera detta något mer för att därigenom skapa bättre förutsättningar för kommunerna att kunna leva upp till sitt ansvar.

I utanförskapsområden och för de människor som bor där, sker i allmänhet omfattande insatser från kommuners sida. För att arbetet med att motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism ska tas på största allvar och även få den tyngd som är nödvändig för att långsiktigt kunna nå framgång anser vi att ansvaret för detta arbete ska ligga på högsta politiska nivå i kommunerna. Detta kan hanteras exempelvis genom att ansvaret tydliggörs genom att inarbetas i en konkret handlingsplan för det förebyggande arbetet. Om det skulle visa sig vara otillräckligt eller av andra skäl inte bedömas vara lämpligt bör lagstiftning – där ansvaret tydliggörs – övervägas.

Riktlinjer för att offentliga medel ska användas för rätt ändamål

Överenskommelsen kring åtgärder om terrorism innefattar att inga offentliga medel ska gå till våldsbejakande budskap. I överenskommelsen anges att det är viktigt att bidragsgivare säkerställer att offentliga medel inte ges till organisationer som sprider våldsbejakande budskap. För att få statsbidrag måste en organisation leva upp till grundläggande demokratiska värderingar. Skulle de förespråka våldsbejakande budskap ska de inte få något stöd. Det gäller i synnerhet budskap som förespråkar terrorism. Det är också möjligt att kräva tillbaka stöd som beviljats på felaktiga grunder.

Överenskommelsen är bra i denna del. Den innefattar dock endast ett ställningstagande och beskriver inte hur detta ska få genomslag hos alla som på olika sätt har möjlighet att bevilja bidrag av offentliga medel. Det är viktigt att det även i

praktiken inte går några offentliga medel till att finansiera spridandet av antidemokratiska och våldsbejakande budskap. Efter att överenskommelsen ingicks har det framkommit fall där offentliga medel har betalats ut till en organisation som bjudit in så kallade hatpredikanter. Regeringen borde därför ta denna fråga ett steg vidare genom att utarbeta riktlinjer som så långt som möjligt garanterar att den restriktivitet med offentliga medel som eftersträvas också fungerar i praktiken. Vidare bör anges hur arbetet med att – i förekommande fall – korrigerar felaktiga utbetalningar ska äga rum. Det är troligt att även ny lagstiftning erfordras eftersom grundprincipen är att positiva förvaltningsbeslut inte kan ändras om det är den som har fattat beslutet som har gjort fel. Den typiska felaktigheten i en nu tänkt situation skulle vara att någon beslutsfattare inte har gjort tillräckliga bakgrundskontroller innan ett beslut har fattats.

Vi anser att regeringen ska utarbeta riktlinjer som innebär att inga offentliga medel från någon myndighet eller kommun ska komma till användning för verksamhet eller åtgärder som riskerar att direkt eller indirekt stödja radikaliserings-, våldsbejakande extremism eller terrorism. Detta förslag återfinns i Alliansens motion om ett utvecklat arbete mot våldsbejakande extremism.

Åtgärder för att hantera återvändare samt avhopparverksamheter

Både i Sverige och i de allra flesta andra länder krävs en förbättrad och utökad analytisk förståelse för att urskilja riskindivider. Attacker bör följas upp och övervakas. Detta kan kombineras med olika former av insatser för att förhindra fortsatt radikaliserings- eller för att återanpassa personer som redan har radikaliserats eller som har deltagit i terroristaktiviteter.

Ett problem när det gäller tidigare stridande som har återvänt är att många av dem själva har begått mycket allvarliga brott som gärningsmän eller medverkat i andras mycket allvarliga brottslighet i konfliktområdena. Det finns mycket begränsade möjligheter till lagföring på grund av svårigheterna att säkra bevisning. Detta är ett principiellt problem som skapar problem i ett rättssamhälle.

Härutöver är det mycket möjligt att vissa av de tidigare stridande kan vara djupt traumatiserade av vad de har varit med om. Sådana personer kan vara mycket svåra eller omöjliga att återanpassa till ett normalt liv i samhället. De kan uppvisa och generera andra mycket allvarliga sociala problem som inte är omedelbart knutna till terrorism.

En utgångspunkt måste vara att lagföring för eventuell förövad brottslighet ska ske i samtliga fall där det är möjligt. Det bör göras omfattande ansträngningar beträffande alla återvändare i syfte att utreda förövad brottslighet. Regeringen måste ta ansvar för att olika myndigheter arbetar med återvändande och att deras arbete samordnas. Det är viktigt att säkerställa att återvändare kontrolleras. Mycket kan göras för att utöka och förbättra samverkan och informationsutbyte mellan olika myndigheter i syfte att bättre kunna identifiera riskfaktorer för radikaliserings-. En bred genomgång bör göras för att hitta bättre modeller för riskanalys. I det sammanhanget är det dock angeläget och viktigt att påpeka att hänsyn alltid ska tas till hur den personliga integriteten ska värnas i ett fritt och öppet samhälle.

En del i en strategi att hantera återvändare bör vara att se till att det finns förutsättningar att etablera fungerande avhopparverksamheter. Sådana

avhopperverksamheter kan tillgodose olika behov på individnivå. Det kan vara så att även personer som inte har deltagit i strider för någon terroristorganisation behöver hjälp med att lämna sina kopplingar till någon organisation som har terrorism eller någon annan form av våldsbejakande ideologi på agendan. Vi anser att det är angeläget att underlätta etableringen av avhopperverksamheter för individer som vill lämna sina kopplingar till terroristorganisationer och våldsbejakande extremistgrupper.

Ökade resurser till Säkerhetspolisen och Nationella insatsstyrkan samt förstärkning av utredningsresurser

De ökade krav som krävs i arbetet för att motverka och bekämpa radikaliserings, terrorism och olika former av våldsbejakande extremism innebär att Säkerhetspolisen kommer att belastas ytterligare, utöver vad dagens situation redan medför. Detta kräver i sin tur ett resurstillskott för Säkerhetspolisens verksamhet. Säkerhetspolisens budget bör därför utökas. I regeringens strategi mot terrorism pekas på resurser från polisregionerna som en förlängning av det arbete Nationella insatsstyrkan gör. Därutöver framhåller regeringen att Sverige vid behov ska kunna inhämta stöd från motsvarande styrkor från andra EU-länder. Vidare betonas vikten av samverkan mellan polisen, Säkerhetspolisen och Försvarsmakten för att möta en eventuell terrorattack i Sverige. Alliansregeringen tog initiativet till att ett sådant samarbete kunde implementeras redan i den förra terrorismstrategin och det är viktigt att arbetet fortsätter både när det gäller övning och kapacitetsuppbyggnad. Överenskommelsen kring åtgärder mot terrorism innefattar att polisens insatskapacitet ska säkerställas. I den delen anförs följande i överenskommelsen: ”Det är prioriterat att säkerställa att Polismyndighetens insatsstyrka kan agera på flera platser samtidigt och under en längre period. Ett uppdrag ges till Polismyndigheten att utreda hur denna förmåga kan säkerställas.”

Utredningen avseende insatskapaciteten får antas gälla den egna nationella insatsförmågan i första hand. Detta är i sig bra, men med hänvisning till bland annat den så kallade Breivik-utredningen kan man redan nu fastslå att Nationella insatsstyrkans egna operativa förmåga inte är tillräcklig. Vi moderater vill öka Nationella insatsstyrkans operativa förmåga och kapacitet att möta terroristangrepp på flera geografiska platser samtidigt alldeles oavsett vad den överenskomna utredningen i övrigt kan komma fram till, bland annat genom att öka personalstyrkan.

I överenskommelsen kring åtgärder mot terrorism nämns att insatskapaciteten stärks genom internationell samverkan inom ramen för Atlasrådsbeslutet och möjligheten att inhämta stöd från Försvarsmakten. Det finns i och för sig inte några invändningar mot detta, men den nationella förmågan måste kunna stå på egna ben. Terroristattacker som exempelvis i Oslo och på Utöya 2011 samt Parisattackerna hösten 2015 visar att det inte finns någon tid över för att invänta stöd från andra länder. Sådana internationella lösningar avseende operativa insatser kan endast ha betydelse i tidsmässigt längre och mer omfattande scenarier. Därför krävs en egen nationell insatskapacitet som klarar svenska behov.

Det är vidare viktigt att säkerställa att den internationella åklagarkammaren i Stockholm har rätt resurser, exempelvis tillräckligt med specialutbildade poliser som kan bistå i utredningarna. Åklagare har varnat för att krigsförbrytare kan gå fria i Sverige för att det finns för få poliser som utreder de misstänkta brotten. Detta är inte

acceptabelt. Beträffande Åklagarmyndighetens förmåga sägs följande i överenskommelsen kring åtgärder mot terrorism: ”För att arbetet mot terrorism ska vara effektivt krävs att det också finns nödvändig förmåga att hantera dessa utredningar inom Åklagarmyndigheten. Ett uppdrag ges därför i Åklagarmyndighetens regleringsbrev att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att säkerställa att myndigheten har beredskap att hantera den aktuella brottsligheten i enlighet med regeringens inriktningar i strategin samt följa upp effekterna av en eventuell ny lagstiftning.”

Att detta sker är bra men det går inte att påbörja en utbildning av utredare när behovet väl har uppstått. I enlighet med den i denna motion behandlade strategin för att möta återvändare betonas att lagföring ska komma i främsta rummet. Detta fordrar de facto utökad utredningskapacitet och att den finns på plats om och när behov uppstår.

Vi anser att kapaciteten ska vara tillräcklig och behovet ska tillgodoses när det gäller att i Sverige kunna utreda terroristbrott och krigsbrott som begåtts utomlands.

Arbetet med att upptäcka och motverka radikalering inom Kriminalvården bör utvecklas och även utökas till frivården. Vi anser att det måste ske ett ytterligare utvecklat och fortsatt arbete för att bland Kriminalvårdens klienter kunna upptäcka och motverka radikalering på kriminalvårdsanstalterna samt inom frivården.

Det finns ett antal internationella exempel på att personer som har begått islamistiskt motiverade terrordåd med stor sannolikhet har radikaliserats i fängelsemiljö, i samband med att de avtjänat fängelsestraff. Detta påvisar betydelsen av att Kriminalvården bedriver ett aktivt arbete för att motverka radikalering av personer som är intagna på anstalt eller som är klienter inom frivården.

Kriminalvården presenterade i maj 2016 rapporten ”Våldsbejakande extremism i Kriminalvården – Redovisning av regeringens uppdrag att kartlägga metoder och arbetssätt för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism i Kriminalvården.” Där redovisas bland annat nuvarande arbetssätt och metoder för att motverka radikalering, deltagande i internationell samverkan och förslag till fortsatt arbete. Rapporten visar att det pågår ett arbete men också att mycket återstår att göra. Det föreligger lika stora utmaningar när det gäller arbetet som bör riktas mot individer som driver på radikaliseringsprocesser och rekrytering av stridande, som att motverka radikalering i sig.

Även i ett kriminalvårdsperspektiv är det angeläget att det finns ett system för urskiljning och identifiering av individer som kan riskera att radikaliseras, individer som redan är inne i en radikaliseringsprocess samt individer som redan tillägnat sig en våldsbejakande uppfattning och som riskerar att påverka och rekrytera andra. När individer som kan riskera att radikaliseras, individer som redan är inne i en radikaliseringsprocess samt individer som redan tillägnat sig en våldsbejakande uppfattning har identifierats måste verkamma åtgärder sättas in för att hantera dessa individer. Detta förslag återfinns i Alliansens motion om ett utvecklat arbete mot våldsbejakande extremism.

Utökad och ännu bredare samverkan mellan myndigheter samt bank- och finanssektorn

Alliansregeringen beslutade den 29 november 2012 (dnr Fi2012/4457) att ge ett antal myndigheter, varav Ekobrottsmyndigheten var en, uppgiften att i samverkan ta fram en

nationell riskbedömning avseende penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige. I den rapporten identifierades självfinansiering med legala intäkter, insamlingsverksamhet för vidarebefordran till utlandet, penningöverföringar med begränsad spårbarhet, kontantsmuggling och annan utförelse samt remitteringar och bistånd till områden som kontrolleras av terroristgrupper som fem högriskområden.

Mer behövs göras för att komma åt finansieringen av terrorism från Sverige. Vi anser att ett viktigt steg i att förstärka arbetet mot terrorism och radikaliseringsarbete är att ta krafttag mot finansieringen av terrorism.

I överenskommelsen kring åtgärder mot terrorism finns en särskild punkt som avser ”Åtgärder mot finansiering av terrorism”. Där skrivs följande: ”Regeringen ska föreslå ett gemensamt uppdrag till Polismyndigheten (Finanspolisen), Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket att utveckla, strukturera och stärka samverkan på terrorismfinansieringsområdet. Ett sådant uppdrag innebär att Skatteverkets och Ekobrottsmyndighetens kunskap och förmåga används bättre i arbetet mot finansiering av terrorism. Myndigheternas förmåga ska också stärkas genom bättre samarbete med Säkerhetspolisen och Polismyndigheten.” Detta initiativ är bra men det behöver utökas till fler myndigheter och även andra aktörer. Finansinspektionen och Bolagsverket är två nya myndigheter som bör involveras i detta arbete liksom bank- och finanssektorn och dess företrädare i vidare mening.

Vi anser att regeringen ska ta initiativ till en strukturerad och bred samverkan mellan myndigheter – som Säkerhetspolisen, Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Finansinspektionen, Bolagsverket och andra – och bank- och finanssektorn samt andra branscher och branschföreträdare i syfte att kunna upptäcka och ta initiativ mot finansiering av terrorism.

Signalspaning

I debatten kring åtgärder mot terrorism föreslås ofta olika nya straffbestämmelser. När det gäller regelverket som sådant och vad som är straffbart är lagstiftningen i allt väsentligt bra. Det främsta problemet ur ett övergripande perspektiv, både internationellt och nationellt, är att det föreligger uppenbara svårigheter att säkra bevis avseende terroristbrott och krigsförbrytelser i andra länder. Möjligheterna att erhålla underrättelseinformation och att säkra bevisning måste därför bli bättre för att terrorismen ska kunna bekämpas effektivt.

Personer som har rest för att strida med terroristorganisationer utgör ett allvarligt hot också mot Sverige. Det finns goda skäl att anta att åtskilliga av dem som har återvänt har gjort sig skyldiga till terroristbrott eller krigsförbrytelser. De har säkerligen även förmåga att utföra terrorhandlingar här i landet. Rättsvårdande myndigheter behöver en stark och adekvat förmåga att kunna möta det hot som dessa individer utgör. När resandet för att strida med terroristorganisationer kriminaliserades inskränktes Säkerhetspolisens möjligheter att genom signalspaning få tillgång till underrättelseinformation. Reglerna avseende signalspaning innebär att det inte längre är tillåtet att erhålla underrättelseinformation avseende exempelvis en viss individ när förundersökning har inletts. Samtidigt förhåller det sig så att förundersökning ska inledas när förutsättningar för detta föreligger. Det är därför inte lagligen möjligt att

underlåta att inleda förundersökning av det skälet att man då kanske går miste om mycket värdefull information.

Vi anser att det bör göras möjligt att erhålla underrättelseinformation från signalspaning även när förundersökning har inletts. Säkerhetspolisen har huvudansvaret för att bekämpa terrorism. Det ligger i sakens natur att personer som ägnar sig åt terroristrelaterad verksamhet inte gör det öppet. Säkerhetspolisen måste därför ges nödvändiga verktyg för att motverka terrorismrelaterad brottslighet och för att lagföring av sådan brottslighet ska kunna ske. Säkerhetspolisen och polisen måste därför kunna använda exempelvis hemliga tvångsmedel för att utreda sådan brottslighet. Den tekniska utvecklingen går snabbt framåt vilket utnyttjas och medför nya utmaningar för Säkerhetspolisen.

Förutsättningarna att säkra bevisning i länder där de flesta terroristattackerna äger rum är närmast obefintliga av ett antal olika skäl. Genom att åtminstone i gränsöverskridande fall kunna inhämta bevisning avseende terrorismrelaterad allvarigare brottslighet skulle möjligheterna att åtala personer och härfter kunna fälla dem i domstol öka betydligt.

Bevisning och tvångsmedel i övrigt

När det gäller den tekniska utvecklingen medför den nya möjligheter som är positiva i många avseenden, men den kan också användas för onda syften. I det sistnämnda fallet kan det samtidigt innebära nya begränsningar för Säkerhetspolisen och polisen när de ska fullgöra sina uppgifter och mer specifikt när det gäller användningen av framförallt hemliga tvångsmedel. Det bör därför tillsättas en utredning med uppdrag att inventera alla i dag föreliggande problem för de rättsvårdande myndigheterna och om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling. Uppdraget för utredningen bör också vara att blicka framåt i syfte att – om möjligt – skapa framförhållning.

Vi anser således att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling samt redan känd kommande och förväntad teknikutveckling och vid behov återkomma med förslag till lagändringar och eventuell ny lagstiftning.

Vi anser även att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av Säkerhetspolisens behov av nya verktyg för att upptäcka och utreda terroristbrott, utöver hemlig dataavläsning som är under utredning.

Ett mer specifikt problem i dag är att beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kopplas till ett telefonnummer eller en annan adress och inte till person. Det bör utredas om det är möjligt att koppla denna typ av beslut till person och i så fall under vilka förutsättningar detta kan ske.

Vi anser därför att regeringen ska ta initiativ till en utredning om hur beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation på ett rättssäkert sätt ska kunna kopplas till en person i stället för – som i dag – ett telefonnummer eller en annan adress.

Cyberkriminalitet, internet, sociala medier och datalagring

Cyberkriminaliteten blir allt vanligare och utgör till stora delar en komplicerad värld av organiserad brottslighet och terrorism där det blir allt svårare att skydda sig. Sårbarheten i samhället, och för enskilda människor, ökar på grund av att i princip alla i något avseende är beroende av datorer. Cybervärlden och sårbarheten ger också terroristorganisationer möjligheter att utföra attacker som orsakar stor förödelse i sig eller som slår ut olika typer av system som i sin tur öppnar för traditionella attacker med exempelvis sprängmedel och vapen.

Utnyttjandet av internet och sociala medier i propagandasyfte hänger också samman med terroristorganisationers agerande i cybervärlden. Det är angeläget att tillskapa en strategi för att hantera problemen med cyberkriminalitet och även titta närmare på hur terroristorganisationers användning av propagandaspridning på internet och sociala medier ska motverkas och hanteras.

Vi anser att regeringen bör upprätta en strategi för att hantera problemen med cyberkriminalitet – som också kan kopplas till terroristorganisationer – och hur terroristorganisationers användning och propagandaspridning på internet och sociala medier ska motverkas och hanteras.

Det har från tid till annan, och i synnerhet efter EU-domstolens underkännande av datalagringsdirektivet, framkommit att operatörer har obstruerat mot den svenska nationella regleringen av datalagringsskyldigheten. Man har från operatörshåll exempelvis vägrat att lämna ut uppgifter som har varit av avgörande betydelse för att kunna utreda allvarligare brottslighet. Totalt berörs omkring 570 operatörer av de regler som finns i lagen om elektronisk kommunikation (LEK).

Vid möten med företrädare för Post- och telestyrelsen och på annat sätt har det framkommit att myndigheten inte har utnyttjat sina möjligheter att sätta press på operatörerna och att myndigheten inte heller har utnyttjat sina sanktionsmöjligheter mot operatörerna.

Här bör påpekas att den svenska regleringen av datalagringsfrågan – som utgör nationell lagstiftning – inte har underkänts av den utredare som har tittat närmare på frågan om den svenska regleringen uppfyller de krav som datalagringsdirektivet i sig inte gjorde enligt EU-domstolen. Med anledning av att det fortfarande förekommer problem med att operatörer från tid till annan inte fullgör sina skyldigheter till datalagring anser vi att regeringen ska ställa krav på att Post- och telestyrelsen tillser att alla operatörer fullt ut uppfyller sina skyldigheter till datalagring.

Det har tidigare pågått diskussioner om att tillskapa en digital standard för trafikdata som också har omfattat viss automatiserad utlämning av trafikdata när kraven för detta varit uppfyllda vid viss allvarligare brottslighet. Användningen av denna digitala standard – ITS 27 – är frivillig. Specifikationen visar att den stödjer automatisk uthämtning av ett antal olika uppgifter, inte minst av teknisk karaktär, som rör personers sms, mms, mobilsamtal och positionsdata med mera.

Vi anser att regeringen ska ta initiativ till att arbetet med att skapa en digital standard för trafikdata återupptas och se till att detta arbete leder till avsett resultat.

Kriminalisering av medverkan i stödfunktioner för en terroristorganisation

En av regeringen tillsatt utredning har presenterat förslag som innebär att medverkan i vissa stödfunktioner för en terroristorganisation bör kriminaliseras. Vi delar den uppfattningen och anser att regeringen snarast bör ta initiativ till ytterligare kriminalisering av medverkan i stödfunktioner för en terroristorganisation – såsom materielvård, transport och underhåll eller matlagning – som bidrar till organisationens förmåga att delta i en väpnad konflikt eller att begå allvarliga brott.

Förbud i svenska pass mot att besöka vissa länder

Enligt 19 § passlagen (1978:302) krävs det passtillstånd för den som avtjänar fängelsestraff och inte är villkorligt frigiven, eller genomgår sluten ungdomsvård, utom när straffet eller vården är en månad eller kortare tid, eller står under övervakning efter dom på skyddstillsyn eller efter villkorlig frigivning från fängelse. Sådant tillstånd krävs även i vissa andra fall.

Passtillstånd ska, enligt 21 § andra stycket passlagen, vägras i vissa situationer. För det första om det skäligen kan antas att den dömda skulle ägna sig åt brottslig verksamhet i samband med en utlandsresa. Detta gäller när brottslighet med anknytning till narkotika kan befaras och annars endast i undantagsfall. För det andra att han eller hon genom att resa utomlands skulle söka undandra sig fortsatt verkställighet av den ådömda påföljden. Slutligen – för det tredje – att resan annars skulle motverka hans eller hennes anpassning i samhället. Även vid denna prövning kan det antas att intresset av att motverka narkotikamissbruk i praktiken blir det dominerande skälet för passvägran.

Enligt 9 § passlagen har passmyndigheten möjlighet att begränsa giltighetsområdet för ett pass. Möjligheten att begränsa giltighetsområdet för ett pass är, enligt 14 § passlagen, även ett alternativ till att återkalla ett gällande pass, vilket kan ske i ett antal olika situationer. Om ett beslut om begränsning av passets giltighet fattas (exempelvis giltighetsområde) ska passet, enligt 17 § passlagen, förses med en anteckning om begränsningen. Detta innebär i praktiken ett förbud att resa in i de länder som inte omfattas av giltighetsområdet. Enligt 23 § passlagen kan det i ett passtillstånd också krävas att ett pass endast får utfärdas med begränsad giltighet.

Passlagen är med andra ord redan anpassad för att i vissa fall begränsa möjligheterna att med hjälp av ett svenskt pass resa in i andra länder. Denna möjlighet borde användas och anpassas för att bidra till det internationella samarbetet kring terrorism men också för att förhindra att svenska medborgare gör sig skyldig till allvarlig brottslighet i andra länder (vilket i viss utsträckning är möjligt redan i dag). Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över möjligheten att i svenska pass skriva in förbud mot att besöka vissa länder i syfte att förhindra deltagande i terroristaktiviteter.

Möjlighet att återkalla uppehållstillstånd i vissa situationer

I ett säkerhetsärende enligt utlänningslagen (1 kap. 7 §) kan där Säkerhetspolisen av skäl som rör rikets säkerhet eller som annars har betydelse för allmän säkerhet förorda att en utlänning ska avvisas eller utvisas, att en utlännings ansökan om uppehållstillstånd eller arbetstillstånd ska avslås eller att en utlännings uppehållstillstånd eller arbetstillstånd ska återkallas, att en utlänning inte ska beviljas statusförklaring eller att en utlännings statusförklaring ska återkallas, att en utlänning inte ska beviljas resedokument eller att en utlännings ansökan om ställning som varaktigt bosatt ska avslås eller att en utlännings ställning som varaktigt bosatt ska återkallas.

Det har framkommit synpunkter på att det är omotiverat svårt att i vissa fall återkalla uppehållstillstånd från personer som erhållit sådana tillstånd. Det finns därför anledning att närmare överväga om det krävs utökade möjligheter att – i första hand – återkalla uppehållstillstånd i förhållande till vad som gäller i dag vid tillräckligt starka misstankar om kopplingar till terrorismrelaterad verksamhet och viss annan brottslighet.

Effektivt internationellt samarbete och förutsättningar för lagföring

Internationellt samarbete mot terrorism måste ha hög prioritet eftersom det är på internationell nivå man hittar många av de nyckelproblem som måste lösas om terrorismen ska kunna bekämpas effektivt. Sverige har blivit invalt i FN:s säkerhetsråd och det förpliktar Sverige att ta ett större ansvar än tidigare – inte minst när det gäller bekämpningen av terrorism och det internationella samarbetet kring detta.

Mer än hälften av världens länder bidrar i dag till den internationella terrorismen genom att generera stridande till olika terroristorganisationer. Bland de olika terroristorganisationerna i världen finns upp emot 35 000 utländska stridande från omkring 120 av världens länder.

Utländska stridande och människor som har radikaliserats och deras nätverk utgör ett omedelbart och långsiktigt globalt hot. De individer som inte omkommer i strid och som har återvänt eller återvänder till sina hemländer eller till tredje land kan utgöra ett högst påtagligt och fortsatt hot mot både nationell och internationell säkerhet. Många återvändare borde visserligen kunna återintegreras i sina samhällen och kan också tänka sig att överge sina våldsideal, men samtidigt kommer andra återvändare att fortsätta att verka för terrorism och våldshandlingar både på kort och lång sikt. Både i Sverige och i andra länder krävs en förbättrad analytisk förståelse av problemet och operativa åtgärder inte bara från säkerhetstjänsternas sida. På ett övergripande plan har utbyte av underrättelseinformation avgörande betydelse såväl nationellt som mellan olika länder i världen för att kunna ingripa i olika skeden och på olika sätt.

Konkreta åtgärder för att i olika sammanhang kunna överföra betydelsefull information behöver tillskapas. Sådan information ska även kunna avse enskilda individer av särskilt intresse. I detta sammanhang är det dock viktigt att påpeka att skyddet för människors personliga integritet och individuella fri- och rättigheter måste skyddas i enlighet med rättsstatens principer. Oprecisa åtgärder med låg verkningsgrad som drabbar människor i allmänhet måste undvikas. Skälet till detta är att sådana

åtgärder tenderar att bli kontraproduktiva genom att allmänhetens acceptans för terrorismbekämpningen eroderas.

Vidare måste ökade ansträngningar göras beträffande förebyggande arbete och vidtagande av åtgärder avseende återvändare. Det finns också anledning att särskilt framhålla internet och sociala medier som arenor som har avgörande betydelse för att det ska vara möjligt att framgångsrikt kunna motverka radikaliserings- och terroristpropaganda. Här behöver strategier utarbetas.

Ett ökat informationsutbyte av relevant information är av avgörande betydelse för förmågan att bekämpa terrorism framgångsrikt. Detta kan ske genom passageraruppgifter, som är ett område där arbete pågår inom EU, men också genom andra och delvis nya informationsstrukturer.

Den internationella terrorismen och inte minst problemet med alla utländska stridande för terroristorganisationer är en stor utmaning för allt fler av världens länder och hela världssamfundet. Problemet förtjänar att tas på största allvar och kräver insatser och åtgärder såväl nationellt, regionalt, exempelvis inom ramen för EU, som genom FN och säkerhetsrådet. Vi anser att ett helhetsperspektiv ska genomsyra allt arbete kring terrorism. Arbetet ska inriktas på kraftfulla åtgärder för bekämpande och motverkande av terrorism, vilket ska vara fokus för Sveriges internationella arbete på detta område. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Vidare anser vi att Sverige ska bidra till kapacitetsutbyggnad av rättsliga funktioner i andra länder, inte minst för att kunna säkra bevisning avseende terroristbrott och krigsförbrytelser.

En av de absolut största utmaningarna när det gäller bekämpningen av terrorism är att kunna säkra bevisning av sådan kvalitet att den kan läggas till grund för fällande domar i länder som inte gör några avkall på grundläggande rättsprinciper.

Om man tar Irak som exempel kan man först konstatera att ett antal bindande FN-resolutioner inte har blivit implementerade i nationell lagstiftning. Det finns visserligen en nationell förmåga hos de säkerhetstjänster som finns i landet men informationsutbytet dem emellan fungerar inte på önskvärt sätt. Härutöver finns det brister i den nationella rättsordningen och den bevisning som finns kommer i huvudsak genom ett erkännande-baserat system och inte genom objektiv teknisk bevisning. Detta gör att även om bevisning kan säkras Irak – om den nu i vissa fall ens kan kallas bevisning – så uppfyller den inte de krav vi ställer på bevisning i rättsstater för att den ska kunna läggas till grund för en fällande dom avseende allvarlig brottslighet.

I Irak och Syrien begås säkerligen många terroristbrott och krigsförbrytelser också av svenska tillresta terroriststridande. Dessa individer kan i allmänhet inte lagföras på grund av avsaknaden av bevisning eller ens misstänkas för brott av den anledningen att objektiv information om brottsligheten saknas.

Vi anser därför att Sverige bör bidra till att skapa förutsättningar för organ under FN:s säkerhetsråd – som Counter-Terrorism Committee – att i världens länder på ett bättre och mer effektivt sätt driva på genomförandet och implementeringen i nationell lagstiftning av säkerhetsrådets resolutioner.

Sverige bör också bidra till att skapa förutsättningar för organ under FN:s säkerhetsråd – som Counter-Terrorism Committee – att i de länder där störst behov föreligger bidra till att utveckla de nationella rättssystemen för att bevisning som säkras i sådana länder ska vara av den beskaffenhet och kvalitet som krävs för att i andra länder – som Sverige – kunna läggas till grund för rättsliga förfaranden och fällande domar för terrorist- och krigsbrott.

Vidare anser vi att Sverige bör bidra till att utveckla samarbetet för att effektivare kunna bekämpa terrorism inom Europeiska unionen.

För att minska det ökade intresse som har kunnat iakttas under en följd av år när det gäller individer som reser för att strida med terroristorganisationer bör Isil/Daish bekämpas militärt så att de inte längre förfogar över något territorium. Förutom att det sannolikt skulle begränsa rekryteringen av utländska terroriststridande påtagligt vore det också ett viktigt steg i världssamfundets strävan efter en hållbar fred i regionen. Sverige bör även fortsatt ha en hög ambition att delta i internationella insatser. Just nu ligger mycket av fokus på de sönderfallande staterna i Mellanöstern och Nordafrika som också utgör baser för den terror som riktas mot länder utanför den regionen. Det är viktigt att Sverige tar sitt ansvar i kampen mot terrorismen. Det svar som regeringen gav på Frankrikes begäran om stöd efter terrorattentaten i Paris 2015 enligt Lissabonfördragets artikel 42.7 var för svagt och har präglats av både saktfärdighet och försiktighet. Alliansen föreslog till exempel att vi skulle addera en flyginsats likt den i Libyen 2011.

Slutligen anser vi att det svenska biståndet i ökad utsträckning ska användas för att stärka stater i sönderfall som är i farozonen för att bli baser åt terrorister.

Anna Kinberg Batra (M)

Jessica Polfjärd (M)

Ewa Thalén Finné (M)

Anti Avsan (M)

Karin Enström (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Elisabeth Svantesson (M)

Hans Wallmark (M)

Ulf Kristersson (M)

Tobias Billström (M)

Lotta Finstorp (M)

Cecilia Magnusson (M)

Andreas Norlén (M)